

KAPITOLY Z MORFOLO GIE ČESKÉHO JAZYKA

Dagmar Sochorová

E-mail:
sochorova@ped.muni.cz

MORFOLOGIE

Morfologie je částí gramatiky, která pojednává o slovních druzích z hlediska jejich forem a základních významů těchto forem.

Morfologie (tvarosloví) je jednou ze základních jazykovědných disciplín.

Morfologie se zabývá tvořením tvarů slov, fungováním tvarů slov ve větě a vysvětlováním mluvnických významů.

FORMÁLNÍ MORFOLOGIE

Formální tvarosloví je nauka zabývající se soubory slovních tvarů ohebných slov. Tato slova se podle své povahy zařazují k jednomu ze čtyř slovních druhů jmenných, které se skloňují (**skloňovacích/deklinačních**), a k jednomu slovnímu druhu, který se časuje (**časovacímú/konjugačnímú**).

Tvarotvorná paradigmata – jmenná (deklinační) a slovesná (konjugační)

Základní druhy deklinace – skloňování tzv. jmenné (substantivní), zájmenné a složené (adjektivní)

U části slov náležejících k slovnímu druhu zájmen a číslovek se uplatňuje skloňování substantivní nebo adjektivní a zájmenné.

Vzor – typický představitel určité skupiny slov se stejnými formálně morfologickými vlastnostmi. Vzor je stanoven konvenčně a měl by být schopen tvořit úplný soubor tvarů (**paradigma**) u dané skupiny slov obvyklých.

Slovo lze vymezit z hlediska

a) sémantického

b) (Př. Potkala jsem se / se / svou / kamarádkou / z / Kostelce nad Černými lesy.),

a) grafického

b) (Př. Potkala / jsem / se / se / svou / kamarádkou / z / Kostelce / nad / Černými / lesy.),

a) fonetického

b) (Př. Potkala jsem se / se svou / kamarádkou / z Kostelce / nad Černými / lesy.),

a) morfologického

b) (Př. Potkala jsem se / se / svou / kamarádkou / z / Kostelce / nad / Černými / lesy.),

a) větného

b) (Př. Potkala jsem se / se / svou / kamarádkou / z Kostelce / nad Černými lesy.)

a) a z hlediska kontextu.

AUTOSÉMANTIKA

- SUBSTANTIVA
- ADJEKTIVA
- PRONOMINA
- NUMERALA
- VERBA
- ADVERBIA

SYNSÉMANTIKA

- PREPOZICE
- KONJUNKCE
- PARTIKULE

Kmen

- Ta část slovního tvaru, na jejímž konci stojí kmenotvorná přípona, k níž se připojují koncovky.
- V současné češtině je obvyklé hovořit o kmenotvorných příponách pouze u slovesných tvarů (rozlišuje se kmen přítomný - *nes-e-/-š/* – a kmen minulý – *pros-i-/-l/*, *děl-a-/-l/*) a u deklinačního typu kuře (*kuř-et-/-e/*, *kuř-at-/-a/*).

